

DOCUMENTAIRE OVER STUDENTENVERZET

Loyaal en dus 'de klos'

'Loyaal! Maar waaraan?' heet de tv-documentaire over Tilburgse studenten die weigerden trouw aan de bezetter te zweren. Frans Linders kan er nog van getuigen. Zijn vriend Adriaan Brekelmans overleefde de oorlog niet.

Tom Tacken

Tilburg

Het is niet alleen de leeftijd van 94 jaren die de ogen van Frans Linders in het nat zet. Het zijn ook de herinneringen aan de oorlog. Maar het vuur breekt door zijn traanvocht als Linders vertelt over de loyaliteitsverklaring die alle studenten van de Duitsers moesten ondertekenen. „Dat verdomden we. En bloc.”

Om Linders, die al jaren in Oss woont en daar ook economisch directeur van het Sint Anna Ziekenhuis is geweest, draait een tv-documentaire over de Tilburgse studenten die massaal weigerden zich loyaal aan de bezetter te verklaren.

Studenten die 'verdomden' te tekenen, stonden voor een nieuw dilemma. Ze dienden zich te melden voor de *Arbeitseinsatz*.

Onderduiken was een optie, maar dat leidde tot represaillemaatregelen tegen familieleden. „Dat kon ik mijn vader niet aandoen”, besloot Linders, die zichzelf aldus als dwangarbeider in de Duitse wapenindustrie terugvond. De tocht ernaar verliep via een kamp in Ommen, waar de barak van Linders en andere studenten tragikomisch 'De Klos' was gedoopt.

In het stadje Dassel, diep in Duitsland, stond de economiestudent Frans Linders twee jaar lang aan een draai-bank, niet zelden twaalf uur per dag. Waterige soep met koolraap of zuurkool moest de studenten op de been houden.

Radertje

'Loyaal! Maar waaraan?' is de titel van de documentaire, geproduceerd door PLUGr.tv in opdracht van het Tilburg Cobbenhagen Center. Op 2 en 3 decem-

ber zendt Omroep Brabant de film uit.

Misschien nog wel meer dan aan zijn principes was Frans Linders loyaal aan thuis, aan zijn ouders. De consequentie dat hij een radertje werd in de Duitse oorlogsmachine aanvaardt hij ook met terugwerkende kracht: „Ik zou ook nu geen andere keus maken.”

Na de oorlog is Frans Linders nog één keer teruggegaan naar Dassel, om de katholieke families daar te bedanken voor het warme onthaal buiten de arbeidstijden. Ook bij de pastoor stond de Kaffee mit Kuchen klaar.

Linders zou na de oorlog zijn familie voor gaan houden dat er óók goede Duitsers waren, al kreeg hij dan de wind van voren.

Difterie

Op een zware dag heeft Frans Linders de gang naar Hilvarenbeek moeten maken, naar de ouders van zijn goede vriend en lotgenoot, Adriaan Brekelmans. Geboren in 1915 als zoon van de hoofdonderwijzer uit Biest-Houtakker was 'Janus' ziek geworden in Dassel.

Linders: „De dokter keek in zijn keel en zei: 'Ah, difterie. Gleich naar het Krankenhaus. Daar heb ik hem nog in zijn bed zien liggen, geïsoleerd. Ik heb naar hem gezwaaid. En hij zwaaide terug. Dat is het laatste wat ik van hem gezien heb.”

De horloge van Janus had Frans Linders bij zich toen hij naar Hilvarenbeek afreisde. „En ik meen ook zijn rozenkrans”, zegt zuster Angela Brekelmans, die samen met haar zus Ria de voorpremière van de tv-documentaire bijwoonde.

Na afloop toonden ze zich onder de indruk van het erbetoon aan hun oudste broer, die zo graag op het orgel van de kerk speelde. Ook met kerstmis in Dassel.

▲ Frans Linders (rechts) maakte deel uit van de groep studenten die dwangarbeid moest verrichten. BRON TILBURG COBBENHAGEN CENTER

▲ Frans Linders kijkt met Angela Brekelmans, zus van zijn in de oorlog omgekomen vriend, naar oude foto's. BRON TILBURG COBBENHAGEN CENTER

Ik zou ook nu geen andere keus maken

— Frans Linders (94)

Tilburg University herdenkt de 22 omgekomen studenten

- Op 4 mei werd op Tilburg University een Monument voor de Vrijheid onthuld ter ere van 22 studenten die omkwamen tijdens de Tweede Wereldoorlog.
- De doodsoorzaken van de 22 zijn velerlei: bombardementen, verzetsactiviteiten, dwangar-

beid, ongeval of ziekte.

- Het monument bestaat uit een gedenkplaat met foto's van de studenten, onder wie Adriaan Brekelmans uit Hilvarenbeek, en kaarsen.
- Op de bijbehorende site *monumentvoordevrijheid.nl* schrijven studen-

ten brieven aan de 22 omgekomenen rond de centrale vraag: 'Wat zou ik doen?'

- In september verscheen *Student in verzet*, een boek over Hilvarenbeekenaar Theo Vogels, die zijn werk voor de illegaliteit in 1945 met de dood moest bekopen.